

ODKRYJ
POMOC
W SOBIE

Scenariusz zajęć psychologicznej pracy z filmem

Projekt „Odkryj PoMoc w sobie” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG

Materiał filmowy: *Jak wytresować smoka?*, 2010, reż. Dean DeBlois, Chris Sanders, USA

Grupa docelowa: uczniowie klas 6 szkoły podstawowej (11-12 lat)

Czas zajęć: 5 x 45 minut

Autorzy: dr Agnieszka Skorupa i dr Michał Brol, psychologowie, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

**FUNDACJA
BATOREGO**

**FUNDACJA
JESTEŚMY
DLA WAS**

Warsztat realizowany w ramach projektu „Odkryj PoMoc w sobie” z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG

BLOK 1. Wprowadzenie (45 minut)

Punkt 1.

Powitanie i wprowadzenie (ok. 5-10 minut)

Przywitanie z uczniami, przedstawienie prowadzących, zapowiedź warsztatów, krótkie przedstawienie celu spotkania. Rekonesans kto widział "Jak wytresować smoka", kto lubi ten film i co uczniowie pamiętają z tej produkcji.

Wskazówka dla prowadzących:

Scenariusz zajęć jest przygotowany w taki sposób, żeby można było poprowadzić je jako jeden blok warsztatowy, albo przeprowadzać przez kolejnych parę tygodni np. podczas lekcji wychowawczych zarówno we własnej klasie (wówczas część wprowadzającą-zapoznawczą można zmodyfikować lub pominąć), jak i jako edukator dla nowych grup. Część ćwiczeń z bloku 1 można rozszerzyć, poświęcając więcej czasu na dyskusję czy przedstawienie wszystkich osób.

Punkt 2.

Spisanie zasad współpracy (ok. 5 minut)

W przypadku pierwszych zajęć z daną grupą - wypracowanie z uczniami kontraktu, zasad, które ułatwią współpracę podczas warsztatu/cykladu spotkań warsztatowych. Zapisanie kontraktu w atrakcyjnej graficznie formie. Podpisanie kontraktu przez każdego z uczniów.

Pomysł punktów, które mogą znaleźć się w kontrakcie:

- nie przerywamy sobie wzajemnie - jedna osoba mówi, reszta słucha
- każdy ma prawo do swojej opinii
- podczas oglądania fragmentów filmów nie rozmawiamy
- jeśli nie chcesz udzielać odpowiedzi na jakieś pytanie lub brać udziału w danym ćwiczeniu, masz do tego prawo
- wychodzimy na przerwy zgodnie z dzwonkiem
- podczas warsztatu można robić zdjęcia uczestnikom, którzy wyrazili na to zgodę, lub którzy stoją tyłem do obiektywu
- ...

Punkt 3.

Termometr lubienia filmów / seriali / gier / książek (ok. 5-10 minut)

Na skali od 1 do 10 oceń jak bardzo lubisz:

- czytać książki
- oglądać filmy
- oglądać seriale
- grać w gry komputerowe

Przy każdym typie aktywności osoba prowadząca odlicza od 10 w dół i prosi uczniów o podniesienie w górę ręki przy wybranej cyfrze. Można za każdym razem podsumować i krótko skomentować średni wynik w grupie.

Punkt 4.

Runda filmowa / serialowa (ok. 15-20 minut)

Pomyśl o filmie/serialu lub książce, które najbardziej lubisz, aktualnie oglądasz lub jaki/jaka zapadł/a Ci w pamięć. Odrysuj na kartce papieru swoją dłoń i na środku wpisz dużymi literami swoje imię. W miejscu kciuka wpisz tytuł wybranego filmu, serialu lub książki. Następnie w każdym palcu wpisz różne rzeczy, które lubisz robić w wolnym czasie, swoje zainteresowania lub cechy. Po wykonaniu tego zadania poprosimy, żeby każdy podzielił się tym, co zapisał.

Wskazówka dla prowadzących:

Żeby rundka była bardziej absorbująca można komentować filmowo-serialowe propozycje uczniów, dodawać coś od siebie, podsumowywać dotychczasowe pomysły.

BLOK 2. *My kontra oni. Czy na pewno jesteśmy tacy różni?*

(45 minut)

Punkt 1.

Różnice i podobieństwa

Wskazówka dla prowadzących:

Można zadać to ćwiczenie uczniom do wykonania w dwójkach. Będzie to sposób do zachęcenia do udziału osób mniej śmiałych. Ważne żeby najpierw zapytać o różnice, potem o podobieństwa oraz dać ten sam przykład w obu zadaniach.

Doświadczenie ucznia (10 minut; indywidualnie lub w dwójkach):

Na kartce papieru zapisz pod jakim względem różnią się X i Y (*przykładowe przedmioty poniżej - wybieramy jedną parę taką samą dla różnic i podobieństw*).

Wynotuj tak dużo różnic, ile jesteś w stanie wymyślić w ciągu 2 minut.

Gdy zadanie będzie gotowe, dla tej samej pary przedmiotów, prosimy o drugi krok.

Na kartce papieru zapisz pod jakim względem są do siebie podobne X i Y (*przykładowe przedmioty poniżej - wybieramy jedną parę taką samą dla podobieństw i różnic*).

Wynotuj tak dużo podobieństw, ile jesteś w stanie wymyślić w ciągu 2 minut.

Każdy uczeń liczy czego ma więcej, podobieństw czy różnic. Dzielimy się przykładowymi pomysłami na forum. A osoba prowadząca zwraca uwagę, że łatwiej jest wyłapać różnice między obiektami, niż podobieństwa. To naturalny sposób działania naszego umysłu.

Przykładowe pary (można pierwszą parę przedstawić jako przykład, wspólnie zrobić to zadanie lub potraktować jako rozgrzewkę dla każdej osoby, a następnie zaproponować jeszcze 1-2 kolejne przykłady):

- szczoteczka do zębów i pasek do spodni
- zeszyt i kwiatek

- słoń i słońce
- telefon i gumka do włosów

Punkt 2.

Fragment filmu 1 (czas: 17 minut):

Opis: Scena otwierająca film

Zakres minut: pierwsze 17 minut filmu.

Analiza ucznia (15 minut):

Po obejrzeniu wybranego fragmentu filmu uczniowie można przeprowadzić otwartą rozmowę na forum całej klasy na temat różnic i podobieństw między Czkawką i Wikingami lub można poprosić o wypisanie indywidualnie lub w grupach na kartkach jak najwięcej różnic i podobieństw między Czkawką i Wikingami. Można zaproponować podział kartki na dwie części: Czkawka i Wikingowie: różnice oraz Czkawka i Wikingowie: podobieństwa. Uczniowie wykonują pracę indywidualnie lub w grupach a następnie są proszeni o podzielenie się na forum zanotowanymi obserwacjami. Osoba prowadząca pyta uczniów, czy na pewno Czkawka był tak różny od grupy Wikingów i zachęca ich do wygenerowania jak największej liczby podobieństw.

Dodatkowa literatura dla prowadzących do bloku 2:

Wiesław Łukaszewski *“Pięknie się różnić, mądrze być podobnym. O korzyściach dostrzegania podobieństwa między ludźmi”*

BLOK 3. Stereotypy, uprzedzenia, dyskryminacja (45 minut)

Punkt 1.

Doświadczenie ucznia (10 minut):

Wymień pięć najbardziej typowych cech...

Uczniowie w parach wypisują po pięć, według nich, najbardziej typowych cech:

- sportowca
- naukowca
- biznesmena

Można zapisać cechy psychiczne, można wymienić co ten ktoś robił w życiu, jest tutaj pełna dowolność. Po wykonaniu ćwiczenia w parach prosimy osoby chętne o podzielenie się odpowiedziami. Sprawdzamy, czy powtarzają się odpowiedzi, czy są zupełnie różne. Zadajemy też uczniom pytanie, czy ktoś z nich zna osobiście sportowca, naukowca lub biznesmena? Sygnalizujemy, że nawet jeśli nie znamy przedstawiciela danej grupy, mamy na jego temat bardzo często różne wyobrażenia, przekonania. Będziemy jeszcze o nich mówić.

Punkt 2.

Polecenie przed oglądaniem:

Za chwilę zobaczymy fragment filmu. **Oglądając zwróćcie uwagę:** co Astrid powiedziała o smoku? Jak się zachowywała? Jak zachowywali się na początku uczestnicy smoczego szkolenia wobec smoków? Jak myślicie dlaczego?

Fragment filmu 2 (czas 7 minut):

Opis: Astrid poznaje Szczerbatka; Rozmowa Czkawki i Astrid dlaczego nie zabił Szczerbatka; Smocze szkolenie i przełamywanie stereotypów
Zakres minut: od 48:55-53:45 oraz 1:05-1:06:28 a następnie 1:08:50-1:09:35

Analiza ucznia (15 minut):

Krok 1. W pierwszej kolejności można zadać pytanie do uczniów, czy słyszeli takie słowa jak: stereotypy albo, że ktoś jest uprzedzony? Co to oznacza?

Krok 2. Można skorzystać z karty nr 1 (z wyjaśnionymi pojęciami stereotypu, uprzedzenia dyskryminacji). Można poprosić o wykonanie zadania indywidualnie, w dwójkach lub grupach. Po zapoznaniu się z definicjami uczniowie są proszeni o wynotowanie przykładu na każde ze zjawisk z obejrzanego przed chwilą fragmentu lub dwóch dotychczas obejrzanych fragmentów. Po zakończeniu pracy dzielimy się na forum zanotowanymi przykładami. Wskazówka: Można uwypuklić różnicę między stereotypem a uprzedzeniem wskazując, że w tym drugim przypadku chodzi bardziej o stosunek emocjonalny, a nie opinie.

Doświadczenie i deklaracja ucznia (15 minut):

Czy zdarzyło Ci się kiedykolwiek być na początku nastawionym negatywnie do kogoś lub czegoś (innej osoby, przedmiotu w szkole, książki, filmu, który miało się przeczytać lub obejrzeć itp.?), a następnie pozytywnie się zaskoczyć? Zmienić o kimś, o czymś zdanie? Pracując w małych grupach, podziel się swoimi doświadczeniami. Powiedz co to było i co sprawiło, że zmieniłeś_ąs swoje podejście?

Chętne osoby mogą dzielić się pomysłami na forum klasy.

BLOK 4. Mowa nienawiści. Jak nie krzywdzić innych, tym, co mówimy (45 minut)

Punkt 1.

Doświadczenie ucznia (5 minut):

Zastanów się nad własnym przykładem, kiedy w Twoim otoczeniu działo się coś niedobrego, może ktoś potrzebował pomocy, może Cię o to poprosił, a może zacząłeś_aś działać sam_a widząc, że jest taka możliwość?

Prowadzący/prowadząca może podać swój przykład na początku, także drobny, aby zachęcić pozostałych uczniów. Następnie po zebraniu na forum klasy kilku przykładów od uczniów można zachęcić pozostałe osoby dopytując o sytuację, gdy to ktoś Tobie pomógł?

Punkt 2.

Zapowiadamy, że za chwilę zobaczymy kolejny fragment filmu. Prosimy by podczas oglądania uczniowie zwrócili uwagę na to, **co mówili i jak zachowywali się bohaterowie filmu?**

Fragment filmu 3 (czas 6 minut):

Opis: Smocze szkolenie i sceny wykluczenia Czkawki z grupy. Zakres minut: od 17 minuty do 19 minuty filmu (smocze szkolenie) oraz od 21 minuty do 23:40 (posiłek uczniów i czytanie książki)

Analiza ucznia w podgrupach (10 minut):

Wynotuj z obejrzanego przed chwilą fragmentu (lub wszystkich dotychczasowych fragmentów) **trzy przykłady zdań (wypowiedzi) kierowanych do Czkawki**, a które według Ciebie były nie w porządku. Przy każdym zadaniu zapisz jak osoba, która je słyszy - w tym przypadku Czkawka, może się czuć i co może o sobie w tym momencie pomyśleć (można posłużyć się kartą nr 2). Pracę można wykonać pojedynczo lub w parach, następnie chętne osoby dzielą się swoimi odpowiedziami na forum grupy.

Analiza ucznia w podgrupach lub na forum (5 minut):

Zastanówcie się jeszcze, jak zachowywała się (co robiła?) w tej scenie grupa i pojedyncze osoby. Co można było zaobserwować?

Wskazówka: jeśli będzie taka potrzeba, można pokazać fragment nr 3 raz jeszcze.

Informacja zwrotna i dodatkowe pytanie osoby prowadzącej:

W grupie może się zdarzyć, że ludzie zaczynają postępować w taki sposób jak reszta grupy np. aby się przypodobać. A czy może być też tak, że ktoś nie ulega wpływowi grupy? Jakie są tego plusy? Można nawiązać do sceny i dopytać, co Czkawka odkrył czytając księgę o smokach?

Punkt 3.

Analiza ucznia w podgrupach lub na forum (10 minut):

Wprowadzenie: w scenie, którą zobaczyliśmy nikt nie zareagował na złe zachowania wobec Czkawki, na niemiłe wypowiedzi. Gdybyś był_a w grupie smoczego szkolenia, co zrobiłbyś/zrobiłabyś w tej samej sytuacji aby wesprzeć Czkawkę?

Informacja zwrotna nauczyciela (5 minut):

Poza już wspomnianymi kwestiami można dodać informacje na temat mowy nienawiści, która określa wypowiedzi poniżające lub wyszydające inną osobę lub grupę ze względu na pewne cechy. Może być to rodzajem usprawiedliwienia dla dyskryminacji.

Warto także zwrócić uwagę, że uprzedzenia, dyskryminacja czy tzw. hejt mogą przejawiać się nie tylko poprzez słowa, ale także, a czasem częściej - przez zachowania - działanie, jak i brak działania (np. udawanie, że się czegoś nie widzi).

Cały blok można podsumować cytatem:

Aby zło zatriumfowało, wystarczy, by dobry człowiek niczego nie robił.

Edmund Burke

BLOK 5. „Odkryj pomoc w sobie” – jak to zrobić? (45 minut)

Punkt 1.

Prawa i lewa strona (ćwiczenie aktywizujące)

Instrukcja ćwiczenia:

Najpierw prowadzący, potem chętni uczniowie stają kolejno na środku klasy i mówią dowolne polecenie, umożliwiające podział na dwie grupy (sami też mogą dołączyć), np. **“po mojej prawej stronie staną osoby, które wolą wakacje nad morzem, po lewej te, które wolą wakacje w górach”**, “po mojej prawej stronie osoby, które wolą czarną herbatę, po mojej lewej te, które wolą zieloną herbatę”, “po mojej prawej stronie osoby, które wolą książki fantastyczne, po mojej lewej te, które wolą literaturę opartą na faktach” itp. Określenie “po prawej/po lewej” można zamienić np. na “pod oknem” i “pod ścianą”. Uwaga: Propozycje powinny dotyczyć raczej tego, co lubimy lub nie niż kwestii różnic takich jak kolor włosów czy etniczność.

Informacja dla prowadzącego:

Celem ćwiczenia jest doświadczenie wspólnotowości i inności. **Osobom, które nie mogą się zdecydować na wybór konkretnej opcji można pozwolić stanąć na środku.** Jeśli jednak dłużej powtarzałyby się sytuacja, że wszyscy stają wyłącznie na środku (czyli de facto jest tylko 1 grupa), warto podać jako prowadzący własny pomysł, który w założeniu spowoduje podział grupy na dwie lub nawet trzy części/mniejszości i większości (prawo, lewo i środek). Ćwiczenie jest wprowadzeniem młodzieży w tematykę grupy odniesienia, poczucia inności, cech wspólnych i indywidualnych, co w dalszej części warsztatu może stanowić dobre podłoże do pracy. Celem ćwiczenia jest ukazanie różnic i podobieństw między poszczególnymi osobami.

Wskazówka:

Podczas zajęć pilotażowych jedna z uczennic podała propozycję, że “pod oknem staną osoby, które wolą teatr, a pod ścianą osoby, które wolą kino”. Wówczas kiedy pod oknem stanęły tylko dwie osoby, jedna z nich zawahała się woląc być w większości, ale ostatecznie nie zmieniła zdania i pozostała w mniejszości. Prowadzący może wówczas “dodawać otuchy”, że dana osoba pozostała jednak przy swoim zdaniu; w sytuacji, gdy dana osoba będzie sama lub będzie wyraźna mniejszość można zapytać o przyczynę takiego wyboru (dla teatru było to wrażenie większego realizmu i możliwość kontaktu z aktorem “na żywo”). Na innych zajęciach z kolei po jednej stronie znalazł się tylko jeden uczeń i wówczas drugi podszedł do niego mówiąc do siebie “idę, bo nie chcę, żebyś stał sam”. To również może stanowić punkt wyjścia do komentarza lub do późniejszej rozmowy odnośnie tego, jak cenne jest posiadanie sojusznika/kogoś kto może nam wspierać, żebyśmy nie byli “osamotnieni”.

Punkt 2.

Dyskusja na forum lub rundka „Podaj dalej” (ok. 10 minut)

Podsumowanie dotychczasowych działań, tematów, które były poruszane podczas całego warsztatu / wszystkich spotkań. Nauczyciel np. rzuca kolejno do wybranych uczniów miękką piłeczkę i prosi o przytoczenie jednej zapamiętanej przez ucznia kwestii.

Punkt 3.

Praca samodzielna lub w podgrupach - „Droga bohatera do bycia sobą” (ok. 15 minut)

Praca w podgrupach. Każda grupa lub osoba rysuje schematyczny obrazek Czkawki lub otrzymuje od prowadzącego wydruk z postacią Czkawki *. Każda osoba lub grupa dokonuje samodzielnie analizy postaci identyfikując jakie przeszkody w „byciu sobą” Czkawka miał w sobie, a jakie były poza nim, oraz jakie zasoby miał w sobie i co poza nim ostatecznie dodało mu skrzydeł, żeby odkryć swoją tożsamość, a wręcz doprowadzić do zmiany w grupie Wikingów.

Korzystając z rysunku np. Czkawki ze skrzydłami smoka można zaproponować prostą instrukcję: pod nogami Czkawki wypiszcie, co Czkawce utrudniało/przeszkadzało w nim lub poza nim (w otoczeniu); wokół Czkawki czy w formie skrzydeł smoka można zapisać to, co Czkawce pomagało (w nim i poza nim).

Dzielenie się na forum grupy tym, co zostało wypracowane w mniejszych zespołach lub indywidualnie.

Zwrócenie uwagi, każdy z nas nosi w sobie pewne ograniczenia, ale również zasoby, żeby je pokonywać. Ważne jest także nasze otoczenie - czasem wystarczy znaleźć jednego sojusznika, nawet gdy większość będzie przeciw nam.

Wskazówka dla osoby prowadzącej:

* Korzystając np. z wyszukiwarki google można przejść do pozycji “grafiki”, następnie narzędzia i w pozycji kolor wybrać “czarno-białe”. Pozwoli to znaleźć postać Czkawki, którą uczestnicy mogliby także pokolorować.

Punkt 4.

Dyskusja na forum grupy: „Gdzie można szukać wsparcia” (ok. 15 minut)

Praca na forum grupy, chętne osoby zabierając głos z miejsca (wówczas osoba prowadząca ewentualnie dopracowuje pomysły zapisując je na tablicy) lub uczestnicy zajęć kolejno podchodzą do tablicy/flipcharta i zapisują pomysły gdzie można szukać pomocy, kiedy jest się ofiarą prześladowań, doświadcza się mowy nienawiści lub jest się świadkiem takich zachowań wobec innych osób. Do jakich osób lub jakich instytucji można się zwracać?

Nauczyciel podsumowuje wykonaną pracę i dostarcza informacji zwrotnej, gdzie konkretnie w szkole i gminie uczniowie mogą uzyskać wsparcia.

Podsumowanie warsztatu / cyklu spotkań.

Warsztat realizowany w ramach projektu „Odkryj PoMoc w sobie” z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

Miejsce i data realizacji warsztatu:
Nazwa szkoły:
Klasa:
Czas trwania warsztatu: 5 jednostek dydaktycznych

LISTA OBECNOŚCI I POTWIERDZENIE REALIZACJI ZAJĘĆ

Lp.	Imię i nazwisko osoby uczestniczącej	Podpis
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		

Warsztat realizowany w ramach projektu „Odkryj PoMoc w sobie” z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		

.....
Potwierdzenie realizacji warsztatów przez Szkołę

.....
Prowadzący

Warsztat realizowany w ramach projektu „Odkryj PoMoc w sobie” z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

DATA

ANKIETA EWALUACJI ZAJĘĆ

Czy widziałaś/widziałeś wcześniej film „Jak wytresować smoka” (pierwsza część)?

TAK	NIE	NIE MAM PEWNOŚCI
-----	-----	------------------

Czy widziałaś/widziałeś wcześniej inne filmy z serii „Jak wytresować smoka” (pozostałe części lub/i serial)?

TAK	NIE	NIE MAM PEWNOŚCI
-----	-----	------------------

Prosimy o ocenę według skali 1-5, gdzie 1 bardzo kiepski/-ka, a 5 bardzo dobry/-ra:

Jak odbierasz...?

E01	Tematykę zajęć	1	2	3	4	5
E02	Zaprezentowany film	1	2	3	4	5
E03	Atmosferę na zajęciach	1	2	3	4	5
E04	Organizację zajęć	1	2	3	4	5
E05	Wiedzę prowadzących	1	2	3	4	5
E06	Przydatność zajęć do życia	1	2	3	4	5
E07	Zdobytą wiedzę	1	2	3	4	5

Na pytania podane poniżej możesz odpowiedzieć wykorzystując również tył tej kartki.

Czy i co było najbardziej interesujące podczas zajęć?

Czy i co było najmniej interesujące podczas zajęć?

W jaki sposób możesz wykorzystać zdobytą dziś wiedzę?

Karta 1.

uproszczona **opinia** odnosząca się do konkretnej grupy; opinia taka zostaje przypisana wszystkim jej członkom, niezależnie od rzeczywistych różnic między nimi

STEREOTYP

PRZYKŁAD Z FILMU:

negatywny **stosunek** do kogoś lub czegoś, powstały w wyniku nie sprawdzonych przekonań

UPRZEDZENIE

PRZYKŁAD Z FILMU:

nieusprawiedliwione, negatywne lub krzywdzące **działanie**, którego skutkiem jest wykluczenie

DYSKRYMINACJA

PRZYKŁAD Z FILMU:

Karta 3. Wynotuj z obejrzanego przed chwilą fragmentu (lub wszystkich fragmentów) trzy przykłady zdań (wypowiedzi) kierowanych do Czkawki, a które według Ciebie były nie w porządku.

Wpisz zdanie:

Odczucia:

Myśli:

Wpisz zdanie:

Odczucia:

Myśli:

Wpisz zdanie:

Odczucia:

Myśli: